Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

27 päivänä kesäkuuta 2013 *

Immateriaalioikeudet — Tekijänoikeus ja lähioikeudet tietoyhteiskunnassa — Direktiivi 2001/29/EY — Oikeus kappaleen valmistamiseen — Sopiva hyvitys — Käsite ”paperille tai samankaltaiselle alustalle valmistetut kappaleet, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” — Käytettävissä olevien teknisten toimenpiteiden, joiden tarkoituksena on estää tai rajoittaa luvattomia tekoja, käyttämättä jättämisen seuraukset — Kappaleiden valmistamista koskevan hiljaisen tai nimenomaisen luvan antamisen seuraukset

Yhdistetyissä asioissa C-457/11–C-460/11,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 21.7.2011 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 5.9.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)

vastaan

Kyocera, aiemmin Kyocera Mita Deutschland GmbH,

Epson Deutschland GmbH,

Xerox GmbH (C-457/11) ja

Canon Deutschland GmbH (C-458/11),

sekä

Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11) ja

Hewlett-Packard GmbH (C-460/11),

vastaan

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari), U. Lõhmus, M. Safjan ja A. Prechal,

julkisasiamies: E. Sharpston,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 22.10.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort), edustajinaan Rechtsanwalt U. Karpenstein, Rechtsanwalt G. Schulze ja Rechtsanwalt R. Staats,

— Fujitsu Technology Solutions GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt C. Frank,

— Hewlett-Packard GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt G. Berrisch ja Rechtsanwalt A. Strowel,

— Kyocera (aiemmin Kyocera Mita Deutschland GmbH), Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH ja Canon Deutschland GmbH, edustajinaan Rechtsanwalt C. Lenz ja Rechtsanwalt T. Würtenberger,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

— Tšekin hallitus, asiamiehenään D. Hadroušek,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään N. Díaz Abad,

— Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan,

— Liettuan hallitus, asiamiehinään R. Mackevičienė ja R. Vaišvilienė,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään B. Koopman, C. Wissels ja M. Bulterman,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,

— Suomen hallitus, asiamiehenään M. Pere,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään L. Seeboruth, avustajanaan barrister S. Malynicz,

— Euroopan komissio, asiamiehinään J. Samnadda ja F. Bulst,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.1.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 5 ja 6 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa kantajana on Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) (jäljempänä VG Wort) ja vastaajina Kyocera, aiemmin Kyocera Mita Deutschland GmbH (jäljempänä Kyocera), Epson Deutschland GmbH (jäljempänä Epson) ja Xerox GmbH (jäljempänä Xerox) (asia C-457/11) sekä Canon Deutschland GmbH (asia C-458/11), ja asioissa, joissa kantajina ovat

Fujitsu Technology Solutions GmbH (jäljempänä Fujitsu) (asia C-459/11) ja Hewlett Packard GmbH (asia C-460/11) ja vastaajana VG Wort, ja joissa kaikissa on kyse korvauksesta, jonka kyseiset yritykset ovat velvollisia maksamaan VG Wortille, kun ne saattavat markkinoille kirjoittimia ja/tai skannereita sekä henkilökohtaisia tietokoneita.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2001/29 2, 5, 35, 36, 39 ja 52 perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

”(2) Korfussa 24 ja 25 päivänä kesäkuuta 1994 kokoontunut Eurooppa-neuvosto korosti, että on tarpeen luoda yhteisön tasolla yleinen ja joustava oikeudellinen kehys tietoyhteiskunnan kehityksen edistämiseksi Euroopassa. Tämä edellyttää muun muassa uusien tuotteiden ja palvelujen sisämarkkinoita. Merkittävää yhteisön lainsäädäntöä, jolla varmistetaan tällainen sääntelykehys, on jo olemassa tai sen valmistelu on jo pitkällä. Tekijänoikeudella ja lähioikeuksilla on tässä yhteydessä tärkeä asema, koska niillä suojataan ja edistetään uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä ja markkinointia sekä niiden luovan sisällön luomista ja hyödyntämistä.

– –

(5) Tekninen kehitys on moninkertaistanut ja monipuolistanut luomisen, tuotannon ja hyödyntämisen välineitä. Vaikka henkisen omaisuuden suojaamiseksi ei tarvita uusia käsitteitä, nykyistä tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa oikeutta olisi mukautettava ja täydennettävä, jotta se vastaisi riittävästi taloudellisia tosiseikkoja kuten uusia hyödyntämismuotoja.

– –

(35) Tietyissä poikkeus- tai rajoitustapauksissa oikeudenhaltijoiden olisi saatava sopiva hyvitys suojattujen teostensa tai muun aineistonsa käytön korvaamiseksi heille riittävällä tavalla. Tällaisen sopivan hyvityksen muotoa, yksityiskohtaisia järjestelyjä ja mahdollista tasoa määritettäessä olisi otettava huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet. Näitä olosuhteita arvioitaessa käyttökelpoinen peruste voi olla kyseisestä toimesta oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuva haitta. Mikäli oikeudenhaltijat ovat jo saaneet maksun jossakin muussa muodossa, esimerkiksi osana lisenssimaksua, mitään erityistä tai erillistä maksua ei voida edellyttää. Sopivan hyvityksen tason määrittämisessä olisi otettava täysin huomioon, missä määrin direktiivissä tarkoitettuja teknisiä suojaustoimenpiteitä on käytetty. Tietyissä tilanteissa, joissa oikeudenhaltijalle koituva haitta on vähäinen, ei velvoitetta maksun suorittamiseen voi syntyä.

(36) Jäsenvaltiot voivat säätää sopivasta hyvityksestä oikeudenhaltijoille myös silloin, kun ne soveltavat sellaisia poikkeuksia tai rajoituksia koskevia valinnaisia säännöksiä, jotka eivät edellytä tällaista hyvitystä.

– –

(39) Yksityiskäyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskevaa poikkeusta tai rajoitusta soveltaessaan jäsenvaltioiden olisi otettava asianmukaisesti huomioon tekninen ja taloudellinen kehitys varsinkin digitaalisen yksityiskäyttöön tapahtuvan kappaleen valmistamisen ja korvausjärjestelmien osalta, kun tehokkaita teknisiä suojausmenetelmiä on käytettävissä. Nämä poikkeukset tai rajoitukset eivät saisi estää teknisten toimenpiteiden käyttöä tai niiden täytäntöönpanoa kiertämisen estämiseksi.

– –

(52) Pannessaan toimeen 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen yksityiskäyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskevan poikkeuksen tai rajoituksen jäsenvaltioiden olisi myös edistettävä vapaaehtoisia toimenpiteitä tällaisten poikkeusten tai rajoitusten tavoitteiden saavuttamiseksi. Jollei tällaisia vapaaehtoisia toimenpiteitä yksityiskäyttöön tapahtuvan kappaleen valmistamisen mahdollistamiseksi ole kohtuullisen ajan kuluessa toteutettu, jäsenvaltiot voivat toteuttaa toimenpiteet sen mahdollistamiseksi, että mainittuun poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetut voivat hyödyntää sitä. Oikeudenhaltijoiden toteuttamat vapaaehtoiset toimenpiteet, joihin kuuluvat oikeudenhaltijoiden ja muiden asianomaisten väliset sopimukset, sekä jäsenvaltioiden toteuttamat toimenpiteet eivät estä oikeudenhaltijoita soveltamasta 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisia teknisiä toimenpiteitä, jotka ovat yksityiskäyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskevien kansallisen lainsäädännön poikkeusten tai rajoitusten mukaisia, ottaen huomioon mainitun säännöksen mukainen sopiva hyvitys ja 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen eri käyttötilanteiden mahdollinen pitäminen erillään, esimerkiksi valmistettujen kappaleiden määrän valvonta. Mainittujen toimenpiteiden väärinkäytön estämiseksi olisi niiden täytäntöönpanemiseksi sovellettavien teknisten toimenpiteiden oltava oikeudellisesti suojattuja.”

4 Direktiivin 2001/29 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

a) tekijöillä teostensa osalta;

b) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

c) äänitetuottajilla äänitteidensä osalta;

d) elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajilla elokuviensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden osalta; ja

e) yleisradio-organisaatioilla lähetystensä tallenteiden osalta riippumatta siitä, onko kyseessä lähetysten langallinen vai langaton siirto, tai siirto kaapelin tai satelliitin välityksellä.”

5 Kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen seuraavissa tapauksissa:

a) kun kyseessä ovat paperilla tai samankaltaisella alustalla olevat kappaleet, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, lukuun ottamatta nuottilehtien kopioita, ja edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen;

b) kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen, jonka osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen;

c) kun kyseessä on välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelemattomien yleisölle avointen kirjastojen, oppilaitosten tai museoiden taikka välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelemattomien arkistojen suorittama tarkoin määritelty kappaleen valmistaminen;

_ _”

6 Mainitun direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 ja 3 artiklassa säädettyihin oikeuksiin seuraavissa tapauksissa:

a) käyttö yksinomaan opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen siltä osin kuin käyttö on perusteltua tavoiteltavan ei-kaupallisen tarkoituksen vuoksi ja mainiten lähde ja myös tekijän nimi, jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi;

_ _

n) 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen laitosten kokoelmiin sisältyvien hankinta- tai lisensointiehtojen piiriin kuulumattomien teosten ja muun aineiston näiden laitosten tiloissa tarkoitukseen varatuilla päätteillä tapahtuva välittäminen yleisöön kuuluville henkilöille tai saattaminen heidän saataviinsa tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten;

_ _”

7 Saman direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.”

8 Direktiivin 2001/29 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä vastaan, jos asianomainen teon suorittaja on tiennyt tai jos hänellä on ollut perusteltu aihe tietää toimintansa tarkoittavan kiertämistä.

_ _

3. Tässä direktiivissä ’teknisillä toimenpiteillä’ tarkoitetaan tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa laissa säädettyjen tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijalta tai direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyn sui generis -oikeuden haltijalta. Teknisiä toimenpiteitä pidetään tehokkaina, jos oikeudenhaltijat valvovat suojatun teoksen tai muun aineiston käyttöä jonkin sellaisen pääsynvalvontatoimen tai suojauskeinon avulla, jolla tavoiteltu suoja saavutetaan, ja joita ovat esimerkiksi teoksen tai muun aineiston salaus, muuntaminen tai muunlainen muuttaminen taikka kopioinnin valvontajärjestelmä.

4. Jolleivät oikeudenhaltijat ole vapaaehtoisesti toteuttaneet toimenpiteitä, esimerkiksi oikeudenhaltijoiden ja muiden asianosaisten osapuolten välisiä sopimuksia, jäsenvaltioiden on toteutettava 1 kohdassa tarkoitetusta oikeudellisesta suojasta riippumatta asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeudenhaltijat tarjoavat 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 2 kohdan c alakohdan, 2 kohdan d alakohdan, 2 kohdan e alakohdan, 3 kohdan a alakohdan, 3 kohdan b alakohdan tai 3 kohdan e alakohdan mukaisesti kansallisessa laissa säädettyyn poikkeukseen tai rajoitukseen

oikeutetulle keinot hyödyntää kyseistä poikkeusta tai rajoitusta siltä osin kuin se on tarpeen sen hyödyntämiseksi, jos kyseisellä poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulla on kyseessä oleva suojattu teos tai aineisto laillisesti saatavillaan.

– –”

9 Direktiivin 2001/29 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Ajallinen soveltaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin tässä direktiivissä tarkoitettuihin teoksiin ja muuhun aineistoon, jotka ovat 22 päivänä joulukuuta 2002 tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia tai jotka täyttävät suojaan oikeuttavat perusteet tämän direktiivin tai 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen säännösten nojalla.

2. Tämän direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 22 päivänä joulukuuta 2002 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.”

10 Kyseisen direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on saatettava voimaan tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 22 päivänä joulukuuta 2002. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.”

Saksan lainsäädäntö

11 Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista 9.9.1965 annetun lain (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz; BGBl. I, s. 1273) 53 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 10.9.2003 annetun lain (BGBl. I, s. 1774; jäljempänä UrhG) 1 §:llä, säädetään seuraavaa: ”Yksityiskäyttöön ja muuhun henkilökohtaiseen käyttöön tapahtuva kappaleen valmistaminen

(1) Luonnollinen henkilö saa yksityiskäyttöönsä valmistaa teoksesta yksittäisiä kappaleita mille tahansa alustalle edellyttäen, ettei näitä kappaleita suoraan tai välillisesti käytetä voiton tavoitteluun ja ettei niitä valmisteta selvästi lainvastaisesti tehdyn kappaleen perusteella. Henkilö, jolla on oikeus valmistaa kappale, saa valmistuttaa sen myös ulkopuolisella, jos valmistaminen on ilmaista tai jos kyse on paperille tai samankaltaiselle alustalle valmistetuista kappaleista, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset.

(2) Teoksesta saadaan valmistaa tai valmistuttaa yksittäisiä kappaleita

1. henkilökohtaiseen tieteelliseen käyttöön, jos ja niiltä osin kuin kappaleiden valmistaminen on kyseisen käytön kannalta tarpeen

2. sisällytettäväksi henkilökohtaisiin arkistoihin, jos ja niiltä osin kuin kappaleiden valmistaminen on tältä kannalta tarpeen ja jos kappaleiden valmistuksen mallina käytetään henkilökohtaista teoskappaletta

3. henkilökohtaiseen tiedotukseen ajankohtaisista aiheista, jos kyse on yleisradioidusta teoksesta

4. kaikenlaiseen muuhun henkilökohtaiseen käyttöön,

   a) jos kyse on julkaistun teoksen lyhyistä katkelmista tai sanoma- taikka aikakauslehdissä ilmestyneistä yksittäisistä artikkeleista ja

   b) jos teos on ollut viimeksi hankittavissa vähintään kaksi vuotta sitten.

Näitä säännöksiä sovelletaan ensimmäisen virkkeen 2 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa vain silloin, kun lisäksi

1. kappale on valmistettu paperille tai samankaltaiselle alustalle käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, tai

2. käyttö on yksinomaan analogista, tai

3. arkistoja ei suoraan tai välillisesti käytetä voiton tavoitteluun tai taloudellisiin tarkoituksiin.

Näitä säännöksiä sovelletaan ensimmäisen virkkeen 3 ja 4 kohdassa säädetyissä tilanteissa ainoastaan, jos lisäksi yksi toisen virkkeen 1 tai 2 kohdassa säädetyistä edellytyksistä täyttyy.

(3) Teoksen vähäisistä osista, pienikokoisista teoksista tai sanomalehdissä taikka aikakauslehdissä ilmestyneistä tai yleisön saataville saatetuista yksittäisistä artikkeleista saadaan valmistaa tai valmistuttaa kappaleita, jos ne on tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön

1. kouluissa, ei-kaupallisissa oppilaitoksissa ja jatkokoulutuslaitoksissa sekä ammatillisissa oppilaitoksissa, oppilaiden lukumäärän edellyttämin määrin, tai

2. tarvittavissa määrin valtion järjestämissä kokeissa ja kouluissa, ylemmän asteen oppilaitoksissa, ei-kaupallisissa oppilaitoksissa ja jatkokoulutuslaitoksissa sekä ammatillisen opetuksen yhteydessä järjestettävissä kokeissa, jos ja niiltä osin kuin kappaleiden valmistaminen on tässä suhteessa tarpeen.

(4) Kappaleen valmistaminen

a) musiikkiteosten graafisista tallenteista

b) kirjasta tai aikakauslehdestä, jos kyseessä on olennaisin osin täydellisen kappaleen valmistamisesta

ja jos kyse ei ole teoksen käsin kirjoittaen tapahtuvasta kopioinnista, on sallittua vain oikeudenhaltijan luvalla tai 2 momentin 2 kohdassa mainituin edellytyksin taikka henkilökohtaiseen käyttöön, jos kyseinen teos on ollut viimeksi hankittavissa vähintään kaksi vuotta sitten.

(5) 1 momenttia, 2 momentin 2–4 kohtaa ja 3 momentin 2 kohtaa ei sovelleta tietokantoihin, joiden sisältämät tiedot ovat erikseen saatavilla sähköisin keinoin.

Näihin tietokantoihin sovelletaan 2 momentin 1 kohtaa ja 3 momentin 1 kohtaa edellyttäen, että käyttö tieteelliseen tarkoitukseen ja opetukseen ei tapahdu voiton tavoittelemiseksi.

(6) Kappaleita ei saada levittää eikä käyttää julkisissa esityksissä. Sanomalehdistä ja loppuun myydyistä teoksista laillisesti valmistettuja kappaleita sekä teoskappaleita, joiden vähäiset vahingoittuneet tai kadonneet osat on korvattu kopioilla, saadaan kuitenkin lainata.

(7) Julkisten esitelmien, esitysten tai näytösten tallentaminen kuva- tai äänialustalle, piirrosten tai luonnosten tekeminen kuvataideteoksista ja jäljennöksen tekeminen arkkitehtonisesta teoksesta ovat sallittuja vain oikeudenhaltijan suostumuksella.”

12 UrhG:n 54a §:ssä säädetään seuraavaa:”Velvollisuus maksaa korvausta valokopioimalla valmistetuista kappaleista

(1) Jos teoksen luonteen nojalla on odotettavissa, että siitä valmistetaan kappaleita 53 §:n 1–3 momentin säännösten mukaisesti valokopioimalla tai käyttämällä mitä tahansa menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, teoksen tekijällä on oikeus saada tällaisten kappaleiden valmistamiseen tarkoitettujen laitteiden valmistajalta asianmukainen korvaus hyvitykseksi näiden laitteiden myynnistä tai muusta markkinoille saattamisesta seuraavasta mahdollisuudesta valmistaa kyseisiä kappaleita. Valmistajan kanssa yhteisvastuussa on jokainen, joka liiketoiminnassaan tuo tai jälleentuo maahan laitteita alueelle, jolla tämän lain säännöksiä sovelletaan, tai pitää niitä siellä kaupan. Kauppias ei ole maksuvelvollinen, jos hän ostaa alle 20 laitetta kuuden kalenterikuukauden aikana.

(2) Jos tämän tyyppisiä laitteita käytetään kouluissa, ylemmän asteen oppilaitoksissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa tai muissa oppilaitoksissa ja jatkokoulutuslaitoksissa (oppilaitokset), tutkimuslaitoksissa, julkisissa kirjastoissa taikka laitoksissa, jotka antavat käyttöön laitteita maksullisten valokopioiden ottamista varten, tekijällä on tällöinkin oikeus saada asianmukainen korvaus siltä, joka tarjoaa tällaista laitetta käytettäväksi.

(3) 54 §:n 2 momenttia on sovellettava tarpeellisin muutoksin.”

13 UrhG:n 54d §:n ja sen liitteen mukaan laitteista UrhG:n 54a §:n 1 momentin nojalla perittävä korvaus on vahvistettava määräksi, joka vaihtelee 38,35 euron ja 613,56 euron välillä sen mukaan, kuinka monta kappaletta minuutissa voidaan valmistaa ja onko värikappaleiden valmistaminen mahdollista vai ei. Muista määristä voidaan kuitenkin sopia.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-457/11

14 VG Wort on auktorisoitu oikeuksien yhteisvalvontajärjestö. Se edustaa yksinoikeudella kirjallisten teosten tekijöitä ja kustantajia Saksassa. Sillä on näin ollen oikeus vaatia korvauksia niiltä laitteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä, jotka kuuluvat UrhG:n 54a §:n 1 momentin soveltamisalaan.

15 VG Wort vaati omissa nimissään ja toisen yhteisvalvontajärjestön eli VG Bild-Kunstin, joka edustaa kaikenlaisten graafisten teoksien oikeudenhaltijoita, toimeksiannosta tietoja yhtäältä 1.1.2001 lukien myytyjen taikka muulla tavoin markkinoille saatettujen kirjoittimien luonteesta ja määristä ja toisaalta näiden laitteiden kapasiteetista ja niiden hankintalähteistä Saksassa. Lisäksi VG Wort vaati, että Kyocera, Epson ja Xerox maksaisivat korvausta 1.1.2001–31.12.2007 Saksassa kaupan pitämistään henkilökohtaisista tietokoneista, kirjoittimista ja/tai piirtureista. Vaaditut määrät perustuvat yhdessä VG Bild-Kunstin kanssa laadittuihin, Bundesanzeigerissa (liittovaltion virallinen lehti) julkaistuihin määriin.

16 Landgericht Düsseldorf hyväksyi täysin tämän tietojensaantivaatimuksen ja osittain vaatimuksen sen vahvistamisesta, että Kyoceralla, Epsonilla ja Xeroxilla on velvollisuus maksaa hyvitystä VG Wortille. Kyoceran, Epsonin ja Xeroxin haettua muutosta muutoksenhakua käsitellyt tuomioistuin kumosi alimman asteen tuomioistuimen ratkaisun. Bundesgerichtshof hylkäsi 6.12.2007 antamassaan tuomiossa annetulla määräyksellä VG Wortin vaatimuksen siitä, että asia käsiteltäisiin Revision-menettelyssä.

17 Bundesverfassungsgericht kumosi Bundesgerichtshofin ratkaisun ja palautti asian viimeksi mainitun käsiteltäväksi.

18 VG Wort vaatii uudessa Revision-menettelyssä, että alimman asteen tuomioistuimen ratkaisu vahvistetaan. Pääasian vastaajat vaativat Revision-valituksen hylkäämistä.

19 Koska Bundesgerichtshof katsoi, että asian ratkaiseminen riippuu direktiivin 2001/29 tulkinnasta, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivi 2001/29 otettava huomioon kansallista oikeutta tulkittaessa silloinkin, kun tosiseikat ovat tapahtuneet direktiivin voimaantulon jälkeen (22.6.2001) mutta ennen sitä ajankohtaa, josta lukien direktiiviä voitiin soveltaa (22.12.2002)?

2) Onko kappaleen valmistamisessa kirjoittimella kyse direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetusta kappaleen valmistamisesta käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttyvätkö ne edellytykset, jotka direktiivissä 2001/29 asetetaan sen 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kappaleenvalmistusoikeutta koskevien poikkeusten tai rajoitusten vuoksi maksattavalle sopivalle hyvitykselle, kun huomioon otetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan [jäljempänä perusoikeuskirja] 20 artiklassa vahvistettu perusoikeus yhdenvertaiseen kohteluun, silloinkin, kun velvollisia asianmukaisen korvauksen maksamiseen eivät ole kirjoittimen valmistajat, maahantuojat ja myyjät vaan sellaisen muun laitteen taikka sellaisten useiden muiden laitteiden valmistajat, maahantuojat ja myyjät, jotka ovat osa vastaavaan kappaleen valmistamiseen soveltuvaa laiteketjua?

4) Aiheuttaako direktiivin 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuus sen, ettei direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sopivaan hyvitykseen liittyvää edellytystä sovelleta?

5) Voidaanko sopivaan hyvitykseen liittyvää edellytystä (direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a ja b alakohta) ja mahdollisuutta sopivaan hyvitykseen (ks. direktiivin johdanto-osan 36 perustelukappale) jättää soveltamatta, jos oikeudenhaltijat ovat nimenomaisesti tai hiljaisesti antaneet suostumuksensa siihen, että heidän teoksistaan valmistetaan kappaleita?”

Asiat C-458/11–C-460/11

20 Asioissa C-458/11–C-460/11 kyseessä olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat ovat keskeisiltä osiltaan samat kuin asiassa C-457/11.

21 Asioissa C-457/11 ja C-458/11 esitetyt kysymykset ovat keskenään samanlaisia. Asiassa C-460/11 esitetyt ennakkoratkaisukysymykset ovat samanlaisia kuin asiassa C-457/11 esitetyt ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys. Asioissa C-457/11 ja C-459/11 ensimmäinen, neljäs ja viides kysymys ovat keskenään samanlaisia. Asiassa C-459/11 toinen ja kolmas kysymys sitä vastoin eroavat asiassa C-457/11 esitetyistä, koska ne eivät liity kirjoittimiin vaan tietokoneisiin.

22 Asiassa C-459/11 toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys kuuluvat seuraavasti:

”2) Onko kappaleen valmistamisessa tietokoneella kyse direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetusta kappaleen valmistamisesta käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttyvätkö ne edellytykset, jotka direktiivissä asetetaan sen 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kappaleenvalmistusoikeutta koskevien poikkeusten tai rajoitusten vuoksi maks[e]ttavalle sopivalle hyvitykselle, kun huomioon otetaan – – perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistettu perusoikeus yhdenvertaiseen kohteluun, silloinkin,

kun velvollisia sopivan hyvityksen maksamiseen eivät ole henkilökohtaisen tietokoneen valmistajat, maahantuojat ja myyjät vaan sellaisen muun laitteen taikka sellaisten useiden muiden laitteiden valmistajat, maahantuojat ja myyjät, jotka ovat osa vastaavaan kappaleen valmistamiseen soveltuvaa laiteketjua?”

23 Asiat C-457/11–C-460/11 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 6.10.2011 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

24 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, vaikuttaako direktiivi 2001/29 teosten ja muun suojatun aineiston käyttämiseen kyseisen direktiivin voimaantulon (22.6.2001) ja sen täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen (22.12.2002) välisenä aikana.

25 Kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista oikeutta, niiden on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja siten noudatettaisiin SEUT 288 artiklan kolmatta kohtaa. Tämä velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa on nimittäin erottamaton osa EUT-sopimuksella luotua järjestelmää, sillä näin kansalliset tuomioistuimet voivat toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeuden täyden tehokkuuden, kun ne ratkaisevat käsiteltävikseen saatettuja asioita (asia C-282/10, Dominguez, tuomio 24.1.2012, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Kansallisille tuomioistuimille kuuluva yleinen velvollisuus tulkita kansallista oikeutta yhdenmukaisesti direktiivin kanssa tulee voimaan vasta direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päätyttyä (ks. vastaavasti asia C-212/04, Adeneler ym., tuomio 4.7.2006, Kok., s. I-6057, 115 kohta).

27 Direktiivin 2001/29 10 artiklan 2 kohdasta ilmenee tarkemmin ottaen, että kyseisen direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 22.12.2002 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.

28 Kuten kyseisen 10 artiklan 2 kohdan syntyvaiheista ja etenkin 10.12.1997 annetusta, direktiivin 2001/29 antamiseen johtaneesta komission alkuperäisestä ehdotuksesta (KOM(97) 628) ilmenee, kyseisten toimien suojelu ”heijastaa yleistä periaatetta sen varmistamisesta, ettei direktiivillä ole taannehtivaa vaikutusta eikä sitä sovelleta suojattujen teosten ja muun aineiston hyväksikäyttötoimiin, jotka tapahtuivat ennen direktiivin täytäntöönpanon päivämäärää”.

29 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava siten, ettei direktiivi 2001/29 vaikuta teosten ja muun suojatun aineiston käyttämiseen kyseisen direktiivin voimaantulon (22.6.2001) ja sen täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen (22.12.2002) välisenä aikana.

Viides kysymys

30 Viidennellä kysymyksellään, joka on tutkittava seuraavaksi, kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, vaikuttaako se seikka, että oikeudenhaltija on nimenomaisesti tai hiljaisesti sallinut kappaleen valmistamisen teoksestaan tai muusta aineistosta, direktiivin 2001/29 asian kannalta merkityksellisten säännösten perusteella pakolliseksi tai vapaaehtoiseksi säädettyyn sopivaan hyvitykseen, ja aiheuttaako tällainen lupa mahdollisesti sen, ettei kyseistä hyvitystä sovelleta.

31 Tässä suhteessa on heti aluksi muistutettava oikeuskäytännössä jo todetun tarkemmin ottaen yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta, että sopivalla hyvityksellä pyritään korvaamaan tekijöille se, että heidän suojatuista teoksistaan otetaan ilman heidän lupaansa kopioita yksityiskäyttöön, joten sen on katsottava olevan korvaus tekijöille heidän luvattaan tapahtuneesta kopioinnista aiheutuneesta vahingosta (ks. vastaavasti asia C-467/08, Padawan, tuomio 21.10.2010, Kok., s. I-10055, 39 ja 40 kohta).

32 Kyseisellä oikeuskäytännöllä on merkitystä myös direktiivin 2001/29 5 artiklan muiden säännösten kannalta katsoen.

33 Unionin lainsäätäjä on jo kyseisen 5 artiklan otsikossa erottanut toisistaan yhtäältä poikkeukset oikeudenhaltijoiden yksinoikeudesta sallia tai kieltää kappaleen valmistaminen teoksistaan tai muusta suojatusta aineistosta ja toisaalta niitä koskevat rajoitukset.

34 Kyseinen yksinoikeus voi siis tilanteen mukaan olla joko kokonaan suljettu pois poikkeuksen nojalla tai yksinomaan rajoitettu. Ei ole mahdotonta, että tällaisella rajoituksella voidaan sen sääntelemissä erilaisissa erityistilanteissa osittain sulkea pois, rajoittaa tai pysyttää voimassa kyseinen oikeus.

35 Näin ollen on sovellettava kyseistä lainsäädännössä tehtyä erottelua.

36 Samoin on syytä todeta, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kansallisessa oikeudessaan säätää poikkeuksista tai rajoituksista kappaleen valmistamista koskevaan yksinoikeuteen. Jollei jäsenvaltio käytä tätä mahdollisuutta, oikeudenhaltijat säilyttävät kyseisessä valtiossa yksinoikeuden sallia tai kieltää kappaleiden valmistamisen teoksistaan tai muusta suojatusta aineistoista.

37 Jos jäsenvaltio on direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 tai 3 kohdan säännösten nojalla päättänyt kyseisen säännöksen aineellisen soveltamisalan puitteissa sulkea pois oikeudenhaltijoiden oikeuden sallia kappaleen valmistaminen teoksistaan tai muusta suojatusta aineistosta, näiden antamalla mahdollisella luvalla ei ole oikeudellisia vaikutuksia kyseisessä valtiossa. Tällaisella luvalla ei näin ollen vaikuteta vahinkoon, joka oikeudenhaltijoille aiheutuu kyseisen oikeuden epäävän toimenpiteen käyttöönotosta, eikä sillä siis voi olla minkäänlaista vaikutusta sopivaan hyvitykseen siitä riippumatta, onko se kyseisen direktiivin sovellettavan säännöksen perusteella pakollinen vai vapaaehtoinen.

38 Jos jäsenvaltio sen sijaan, että se sulkisi kokonaan pois kyseisen oikeudenhaltijoiden oikeuden sallia kappaleen valmistaminen teoksistaan tai muusta suojatusta aineistosta, päättää pelkästään rajoittaa tätä oikeutta, on päätettävä, onko kansallisen lainsäätäjän tarkoituksena tässä tapauksessa ollut suojata tekijöille kuuluvaa kappaleenvalmistusoikeutta.

39 Jos oikeus kappaleen valmistamiseen on tässä tapauksessa suojattu, sopivaa hyvitystä koskevia säännöksiä ei voida soveltaa, koska kansallisen lainsäätäjän säätämä rajoitus ei salli kappaleen valmistamista ilman tekijöiden lupaa ja koska siitä ei siis aiheudu sen tyyppistä vahinkoa, jonka vastiketta sopiva hyvitys on. Jos oikeutta kappaleen valmistamiseen ei sitä vastoin tässä tapauksessa ole säilytetty, lupa ei mitenkään vaikuta tekijöille aiheutuneeseen vahinkoon eikä se näin ollen voi vaikuttaa sopivaan hyvitykseen.

40 Edellä esitetyn nojalla viidenteen kysymykseen on vastattava siten, että kun kyse on direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 tai 3 kohdassa säädetystä poikkeuksesta tai rajoituksesta, mahdollinen toimenpide, jolla oikeudenhaltija sallii kappaleen valmistamisen teoksestaan tai muusta suojatusta aineistosta, ei vaikuta sopivaan hyvitykseen siitä riippumatta, onko tämä hyvitys kyseisen direktiivin sovellettavan säännöksen nojalla pakollinen vai vapaaehtoinen.

Neljäs kysymys

41 Neljännessä kysymyksessään, joka on tutkittava kolmanneksi, kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, aiheuttaako direktiivin 2001/29 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuus sen, ettei direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sopivaan hyvitykseen liittyvää edellytystä sovelleta.

Tutkittavaksi ottaminen

42 Fujitsu on nimenomaista oikeudenkäyntiväitettä esittämättä ilmaissut epäilevänsä, ettei neljännellä kysymyksellä ole merkitystä pääasiassa annettavan ratkaisun kannalta.

43 Fujitsu väittää huomautuksissaan pääasiallisesti, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ei ole sovellettavissa pääasiassa, sillä se koskee yksinomaan kappaleen valmistamista audiovisuaalisesta sekä ääni- ja kuva-aineistosta yksityiseen käyttöön eikä kappaleiden valmistamista tietokoneelle tallennetuista teksteistä ja kuvista.

44 Tämän osalta on syytä palauttaa mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämillä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (asia C-45/09, Rosenbladt, tuomio 12.10.2010, Kok., s. I-9391, 33 kohta ja asia C-463/11, L, tuomio 18.4.2013, 28 kohta).

45 Ei ole ilmeistä, ettei ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen pyytämällä direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan tutkinnalla olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että se koskisi luonteeltaan hypoteettista ongelmaa.

46 Fujitsun esittämä väite, jonka mukaan kyseistä säännöstä ei voitaisi soveltaa pääasioissa, ei myöskään liity tutkittavaksi ottamiseen vaan neljännen kysymyksen asiaratkaisuun.

47 Näin ollen neljäs ennakkoratkaisukysymys on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

48 Kuten direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdasta ilmenee, jäsenvaltiot voivat kansallisessa oikeudessaan säätää yksityistä kopiointia koskevasta poikkeuksesta edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen, jonka osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen.

49 Tästä on heti alkuun muistutettava, että – kuten tämän tuomion 31 kohdasta ilmenee – sopivalla hyvityksellä pyritään korvaamaan tekijöille vahinko, joka heille aiheutuu yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen käyttöönotosta ja näin ollen siitä, että heidän suojattuja teoksiaan käytetään ilman heidän lupaansa.

50 Lisäksi direktiivin 2001/29 6 artiklan 3 kohdan mukaan ”teknisillä toimenpiteillä” tarkoitetaan tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijalta.

51 Tästä seuraa, että ”tekniset toimenpiteet”, joihin direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa viitataan, ovat tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on tarkoitettu rajoittamaan tekoja, joita oikeudenhaltijat eivät ole sallineet, toisin sanoen varmistamaan kyseisen säännöksen, jolla rajoitetaan tekijänoikeutta ja sen lähioikeuksia, asianmukainen soveltaminen ja estämään näin teot, jotka eivät ole kyseisessä säännöksessä säädettyjen tiukkojen edellytysten mukaisia.

52 Yksityistä kopiointia koskevaa poikkeusta eivät ota käyttöön oikeudenhaltijat vaan jäsenvaltiot, jotka sallivat teosten tai muun suojatun aineiston käytön yksityistä kopiointia varten.

53 Näin ollen juuri jäsenvaltion, joka ottamalla käyttöön kyseisen poikkeuksen sallii yksityisen kopioinnin, on varmistettava kyseisen poikkeuksen asianmukainen soveltaminen ja rajoitettava näin tekoja, joihin ei ole saatu lupaa oikeudenhaltijoilta.

54 Tästä seuraa, ettei siitä, ettei jäsenvaltio ole varmistanut yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen asianmukaista soveltamista, seuraa, ettei oikeudenhaltijoille – joille saattaa lisäksi aiheutua lisävahinkoa juuri tästä mainitun jäsenvaltion laiminlyönnistä – maksettavaa sopivaa hyvitystä sovellettaisi.

55 Näin ollen on tärkeää todeta, että direktiivin 2001/29 52 perustelukappaleen mukaan oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus soveltaa vapaaehtoisia teknisiä toimenpiteitä, jotka ovat yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen mukaisia ja mahdollistavat kyseisellä poikkeuksella olevan tavoitteen toteuttamisen. Jäsenvaltioiden on edistettävä tällaisia teknisiä toimenpiteitä.

56 Teknisillä toimenpiteillä, joita oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus toteuttaa, tarkoitetaan tekniikoita, laitteita tai osia, jotka ovat omiaan varmistamaan yksityistä kopiointia koskevalla poikkeuksella olevien tavoitteiden toteutumisen ja estämään sellaisen kappaleen valmistamisen, jota jäsenvaltiot eivät tämän poikkeuksen yhteydessä ole sallineet, tai rajoittamaan sitä.

57 Kun näiden teknisten toimenpiteiden soveltamisen vapaaehtoisuus otetaan huomioon, on todettava, että vaikka tällainen mahdollisuus toimenpiteiden soveltamiseen on olemassa, kyseisten toimenpiteiden soveltamatta jättäminen ei voi aiheuttaa sitä, ettei sopivaa hyvitystä sovellettaisi.

58 Asianomaisen jäsenvaltion on kuitenkin mahdollista saattaa oikeudenhaltijoille maksettavan korvauksen konkreettinen määrä riippumaan tällaisten teknisten toimenpiteiden soveltamisesta tai soveltamatta jättämisestä, jotta oikeudenhaltijoita tosiasiallisesti rohkaistaisiin toteuttamaan ne ja jotta he myötävaikuttaisivat näin vapaaehtoisesti yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen asianmukaiseen soveltamiseen.

59 Edellä esitetyn nojalla neljänteen kysymykseen on vastattava siten, ettei direktiivin 2001/29 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuus voi aiheuttaa sitä, ettei kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sopivaan hyvitykseen liittyvää edellytystä sovellettaisi.

Toinen ja kolmas kysymys

60 Kansallinen tuomioistuin kysyy toisella ja kolmannella kysymyksellään, jotka on syytä tutkia viimeiseksi ja yhdessä, pääasiallisesti, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa käsitettä ”kappaleen valmistaminen käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla

on samanlaiset vaikutukset” tulkittava siten, että se kattaa kappaleen valmistamisen kirjoittimella ja henkilökohtaisella tietokoneella pääasiallisesti silloin, kun nämä laitteet on kytketty toisiinsa, ja ketä on tällaisessa tilanteessa pidettävä velvollisena maksamaan kyseisessä säännöksessä säädetty sopiva hyvitys.

61 Ensiksi on muistutettava, että direktiivin 2001/29 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä ja lähioikeuksien haltijoilla on lähtökohtaisesti yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen teoksistaan tai muusta suojatusta aineistosta.

62 Kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa kuitenkin säädetään, että jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista tekijän tai lähioikeuksien haltijan yksinoikeuteen valmistaa kappale teoksestaan tai muusta suojatusta aineistosta, kun kyseessä ovat paperilla tai samankaltaisella alustalla olevat kappaleet, jotka on tehty käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset, edellyttäen kuitenkin, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen (jäljempänä paperilla tai samankaltaisella alustalla olevien kappaleiden valmistamista koskeva poikkeus).

63 Heti aluksi on syytä todeta, ettei asiakirja-aineistosta ilmene, että kysymys siitä, minkälaisesta alkuperäiskappaleesta kappale on valmistettava, olisi merkityksellinen pääasioiden ratkaisemisen kannalta. Siitä ei näin ollen ole aihetta lausua.

64 Kuten direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan sanamuodosta ilmenee, siinä tehdään ero kappaleen alustan eli paperin tai muun samankaltaisen alustan ja kappaleen valmistukseen käytetyn menetelmän eli minkä tahansa valokuvaustekniikan tai muun menetelmän, jolla on samanlaiset vaikutukset, välillä.

65 Aluksi on todettava, että alustana eli aineena, jolle kappale teoksesta tai muusta tietystä suojatusta aineistosta valmistetaan, mainitaan direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa nimenomaisesti paperi, johon siinä liitetään yleisin ilmauksin toinen alunen, jonka on oltava ominaisuuksiltaan samankaltainen kuin paperi eli jonka ominaisuuksien on oltava rinnastettavissa paperin ominaisuuksiin ja samanarvoisia niiden kanssa.

66 Tästä seuraa, etteivät alustat, joiden ominaisuudet eivät ole rinnastettavissa paperin ominaisuuksiin ja samanarvoisia niiden kanssa, kuulu kyseisessä säännöksessä tarkoitetun poikkeuksen soveltamisalaan. Toisin katsottaessa ei näet voitaisi varmistaa kyseisen poikkeuksen tehokasta vaikutusta, kun huomioon otetaan muun muassa direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu poikkeus, joka koskee ”mille tahansa välineelle valmistettuja kappaleita”.

67 Tästä seuraa, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisalan ulkopuolelle on jätettävä kappaleen valmistuksessa käytettävät ei-analogiset alustat eli muun muassa digitaaliset alustat, koska – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 63 kohdassa todennut – ollakseen valmistusalustana samankaltainen kuin paperi alustalle on voitava tuottaa fyysinen kappale, joka on ihmisaistein havaittavissa.

68 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ilmenee, että keinolla, jolla kappale voidaan valmistaa paperille tai samankaltaiselle alustalle, ei tarkoiteta pelkästään valokuvaustekniikkaa vaan myös ”mitä tahansa muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” eli mitä tahansa muuta keinoa, jolla voidaan päästä samankaltaiseen lopputulokseen kuin valokuvaustekniikalla, toisin sanoen teoksen tai muun suojatun aineiston analogiseen esittämiseen.

69 Tätä päätelmää tukevat lisäksi direktiivin 2001/29 antamiseen johtaneen komission ehdotuksen (KOM(97) 628) perustelut, joiden mukaan kyseinen poikkeus ei perustu käytettyyn tekniikkaan vaan pikemminkin saatavaan tulokseen.

70 Jos tämä tulos varmistetaan, kyseisessä kappaleenvalmistusmenetelmässä käytettyjen toimenpiteiden lukumäärällä tai sillä, minkälaista tekniikkaa tai minkälaisia tekniikoita siinä käytetään, ei ole niinkään merkitystä edellyttäen kuitenkin, että kyseisen yhden yhtenäisen menetelmän eri osat tai eri vaiheet toimivat tai tapahtuvat saman henkilön valvonnassa ja että niillä kaikilla pyritään valmistamaan kappale teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta paperille tai samankaltaiselle alustalle.

71 Direktiivin 2001/29 toinen ja viides perustelukappale tukevat tällaista tulkintaa, sillä niiden mukaan direktiivillä 2001/29 pyritään luomaan unionin tasolla yleinen ja joustava oikeudellinen kehys tietoyhteiskunnan kehityksen edistämiseksi sekä mukauttamaan ja täydentämään nykyistä tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa oikeutta, jotta voitaisiin ottaa huomioon teknologian kehitys, joka on tuonut mukanaan suojattujen teosten uusia hyödyntämismuotoja (asia C-283/10, Circul Globus Bucureşti, tuomio 24.11.2011, Kok., s. I-12031, 38 kohta).

72 Tästä seuraa, ettei direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohta tämän tuomion 70 kohdassa esitetyistä täsmennyksistä aiheutuvin varauksin ole esteenä sille, että kyseisessä säännöksessä mainitun menetelmän yhteydessä käytetään erilaisia laitteita eli myös laitteita, joilla on digitaalinen käyttötarkoitus.

73 Toiseksi siitä kysymyksestä, kuka on se henkilö, jonka on tällaista useita laitteita, joista yksiä käytetään analogisesti ja toisia digitaalisesti, yhdistävää menetelmää käytettäessä katsottava olevan velvollinen sopivan hyvityksen maksamiseen, on aluksi muistutettava, että oikeuskäytäntöä, joka tosin liittyy yksityistä kopiointia koskevaan poikkeukseen, voidaan kuitenkin analogisesti soveltaa paperilla tai samankaltaisella alustalla olevien kappaleiden valmistamista koskevaan poikkeukseen, kunhan perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta noudatetaan.

74 Sopivan hyvityksen maksamisesta vastuussa olevan henkilön yksilöinnistä unionin tuomioistuin on katsonut, ettei direktiivin 2001/29 säännöksillä säännellä nimenomaisesti kysymystä siitä, kenen on maksettava mainittu hyvitys, joten jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta päättää, kuka on maksuvelvollinen (ks. vastaavasti asia C-462/09, Stichting de Thuiskopie, tuomio 16.6.2011, Kok., s. I-5331, 23 kohta).

75 Tämän lisäksi on todettava, että koska sopivan hyvityksen käsite on unionin oikeuden itsenäinen käsite, oikeuskäytännössä on täsmennetty tämän tuomion 31 kohdasta ilmenevin tavoin, että kyseisellä hyvityksellä pyritään korvaamaan tekijöille se, että heidän suojatuista teoksistaan valmistetaan ilman heidän lupaansa kappale yksityiskäyttöön, joten sen on katsottava olevan korvaus tekijöille tällaisesta kappaleen valmistamisesta aiheutuneesta vahingosta. Näin siis sen henkilön, joka on aiheuttanut tällaisen vahingon ottamalla kopion suojatusta teoksesta pyytämättä etukäteen lupaa kyseiseltä oikeudenhaltijalta, on pääsääntöisesti korvattava aiheutettu vahinko rahoittamalla tälle oikeudenhaltijalle maksettava hyvitys (ks. vastaavasti em. asia Padawan, tuomion 44 ja 45 kohta).

76 Unionin tuomioistuin on kuitenkin myöntänyt, että kun otetaan huomioon ne käytännön vaikeudet, joita liittyy tällaiseen sopivaa hyvitystä koskevaan järjestelmään, jäsenvaltiot voivat jo kappaleen valmistamista edeltävien vaiheiden osalta ottaa käyttöön sopivan hyvityksen rahoittamiseksi ”yksityistä kopiointia koskevan maksun”, joka peritään henkilöiltä, joilla on hallinnassaan kappaleen valmistamiseen tarkoitettuja koneita, laitteita ja tarvikkeita ja jotka antavat tällä perusteella oikeudellisesti tai tosiasiallisesti näitä laitteita kopioita ottavien henkilöiden käyttöön tai suorittavat heille kappaleenvalmistamispalvelun, koska kyseisessä järjestelmässä mahdollistetaan se, että maksuvelvolliset voivat vyöryttää kyseisestä maksusta aiheutuvan kustannuksen yksityisten käyttäjien maksettavaksi, jolloin viimeksi mainitut vastaavat yksityistä kopiointia koskevasta maksusta aiheutuvasta kustannuksesta (ks. vastaavasti em. asia Padawan, tuomion 46 ja 49 kohta ja em. asia Stichting de Thuiskopie, tuomion 27 ja 28 kohta).

77 Kun tätä oikeuskäytäntöä sovelletaan mutatis mutandis paperille tai samankaltaisella alustalla olevan kappaleen valmistamista koskevaan poikkeukseen, henkilön, joka on valmistanut kyseisen kappaleen, on lähtökohtaisesti rahoitettava oikeudenhaltijoille maksettava hyvitys. Jäsenvaltiot ovat kuitenkin tähän liittyvien käytännön vaikeuksien vuoksi vapaita ottamaan tarvittaessa käyttöön maksun, joka peritään henkilöiltä, joiden hallinnassa kyseiset kappaleet valmistavat laitteet ovat.

78 Jos kyseiset kappaleet valmistetaan yhdellä yhtenäisellä menetelmällä laiteketjun avulla, jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus kappaleen valmistamista edeltävien vaiheiden osalta ottaa tarvittaessa käyttöön järjestelmä, jossa sopivan hyvityksen maksavat henkilöt, joiden hallinnassa on kyseiseen ketjuun kuuluva laite, joka osallistuu kyseiseen menetelmään epäitsenäisesti, sikäli kuin näillä henkilöillä on mahdollisuus vyöryttää maksusta aiheutuva kustannus asiakkaittensa maksettavaksi. Oikeudenhaltijoille tällaisesta yhdestä yhtenäisestä menetelmästä aiheutuvan vahingon korvaamiseksi maksettavan sopivan hyvityksen kokonaismäärä ei kuitenkaan saa olennaisesti erota yhdellä ainoalla laitteella valmistetusta kappaleesta maksettavan vastaavan hyvityksen kokonaismäärästä.

79 Tällaisissa olosuhteissa noudatetaan kaikkien asianosaisten oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun.

80 Edellä esitetyn perusteella toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava niin, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua käsitettä ”kappaleen valmistaminen käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” on tulkittava siten, että se kattaa kappaleen valmistamisen kirjoittimella ja henkilökohtaisella tietokoneella silloin, kun nämä laitteet on kytketty toisiinsa. Jäsenvaltioilla on tällöin mahdollisuus ottaa käyttöön järjestelmä, jossa sopivan hyvityksen maksavat henkilöt, joiden hallinnassa on laite, joka osallistuu epäitsenäisesti teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta valmistettavan kappaleen valmistamiseen määrätylle alustalle yhdessä yhtenäisessä menettelyssä, sikäli kuin viimeksi mainituilla on mahdollisuus vyöryttää maksusta aiheutuva kustannus asiakkailleen, kunhan oikeudenhaltijoille tällaisesta yhdestä yhtenäisestä menetelmästä aiheutuvan vahingon korvaamiseksi maksettavan sopivan hyvityksen kokonaismäärä ei lähtökohtaisesti eroa yhdellä ainoalla laitteella valmistetusta kappaleesta maksettavan vastaavan hyvityksen kokonaismäärästä.

Oikeudenkäyntikulut

81 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY ei vaikuta teosten ja muun suojatun aineiston käyttämiseen kyseisen direktiivin voimaantulon (22.6.2001) ja sen täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisen (22.12.2002) välisenä aikana.**

2) **Kun kyse on direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 tai 3 kohdassa säädetystä poikkeuksesta tai rajoituksesta, mahdollinen toimenpide, jolla oikeudenhaltija sallii kappaleen valmistamisen teoksestaan tai muusta suojatusta aineistosta, ei vaikuta sopivaan hyvitykseen siitä riippumatta, onko tämä hyvitys kyseisen direktiivin sovellettavan säännöksen nojalla pakollinen vai vapaaehtoinen.**

3) **Direktiivin 2001/29 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuus ei voi aiheuttaa sitä, ettei kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sopivaan hyvitykseen liittyvää edellytystä sovellettaisi.**

4) **Direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua käsitettä ”kappaleen valmistaminen käyttämällä mitä tahansa valokuvaustekniikkaa tai muuta menetelmää, jolla on samanlaiset vaikutukset” on tulkittava siten, että se kattaa kappaleen valmistamisen kirjoittimella ja henkilökohtaisella tietokoneella silloin, kun nämä laitteet on kytketty toisiinsa. Jäsenvaltioilla on tällöin mahdollisuus ottaa käyttöön järjestelmä, jossa sopivan hyvityksen maksavat henkilöt, joiden hallinnassa on laite, joka osallistuu epäitsenäisesti teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta valmistettavan kappaleen valmistamiseen määrätylle alustalle yhdessä yhtenäisessä menettelyssä, sikäli kuin viimeksi mainituilla on mahdollisuus vyöryttää maksusta aiheutuva kustannus asiakkailleen, kunhan oikeudenhaltijoille tällaisesta yhdestä yhtenäisestä menetelmästä aiheutuvan vahingon korvaamiseksi maksettavan sopivan hyvityksen kokonaismäärä ei olennaisesti eroa yhdellä ainoalla laitteella valmistetusta kappaleesta maksettavan vastaavan hyvityksen kokonaismäärästä.**

Allekirjoitukset